

Вакулик Ольга Олексіївна,

доцент кафедри криміналістики та судової медицини Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПРОСТУПКІВ

Трансформація сучасного українського суспільства тісно взаємопов'язана з реформуванням кримінального та кримінального процесуального законодавства, а відповідно вимагає подальшого перегляду багато методологічних, передусім, прикладних положень таких споріднених наук, якими є: кримінальний процес, криміналістика, теорія оперативно-розшукової діяльності тощо.

Зосередження уваги на науково-теоретичних засадах заключного розділу криміналістики – криміналістичної методики, є однією з необхідних передумов вирішення у майбутньому багатьох важливих питань у діяльності слідчих підрозділів з розслідування кримінальних проступків та їх взаємодії з оперативними працівниками у цьому напрямку.

Обумовлено це й тим, що наукові знання вдосконалюються, їх обсяг збільшується, як і видозмінюється національне законодавство, що призводить до потреби напрацювання нових ефективніших шляхів практичного використання отриманих знань.

Так сьогодні виникають ряд питань при розробці методики розслідування кримінальних проступків, та можливих шляхів їх вирішення.

Варто зауважити, що абсолютної підтримки серед криміналістів ідея впровадження новели кримінальних проступків не отримала. Як «за», так і «проти» продовжують виступати із аргументами представники різних наукових шкіл, залишаючи цю тему відкритою для дискусії.

Запровадження інституту кримінальних проступків пропонується здійснити шляхом унесення змін до чинного Кримінального кодексу України (далі – КК України), а саме: пропонується визначити принципи та критерії розмежування кримінальних проступків та злочинів, змінити класифікацію кримінальних правопорушень на: – кримінальні проступки; – нетяжкі злочини; – тяжкі злочини; – особливо тяжкі злочини.

Очікується, що введення спрощеного порядку досудового розслідування у формі дізнання для кримінальних проступків сприятиме зменшенню навантаження на органи досудового слідства.

Особливістю кримінальних проступків є значно менший рівень суспільної небезпеки ніж у злочинів. Відповідно покарання за них, не має бути пов'язане з позбавленням волі, а в такому випадку достатньо штрафу або суспільно-корисних робіт. Враховуючи ступінь небезпеки проступку і, відповідно, особи, яка підозрюється у ньому, інструменти для розслідування також мають набагато менше обмежувати його права і свободи. Так, під час розслідування проступку неможливо застосувати до особи запобіжний захід у вигляді тримання під вартою, тобто відправити в слідчий ізолятор. Щодо таких осіб неможливо проводити негласні слідчі дії (прослуховування, спостереження за особою, контрольні поставки тощо).

Таким чином, з огляду на вищевказане, постають проблеми й в розробці методики розслідування кримінальних проступків.

Загально визнано, що система криміналістичної методики включає в себе загальні положення методики розслідування злочинів і окремі (видові чи групові) методики розслідування певних видів чи груп злочинів. Відповідно – найважливішим призначенням кожної окремої криміналістичної методики є розроблення типових системних дій і заходів слідчого, що сприяють обранню ним найоптимальнішої й ефективнішої лінії поведінки під час розслідування певного виду (групи) злочинів.

На нашу думку, не може бути єдиної усталеної структури методики розслідування злочинів, оскільки, з одного боку, методика є певною сукупністю знань, а з іншого – певним алгоритмом дій. Рекомендації в криміналістичній методиці повинні розроблятися системно, а не в хаотичному порядку, з метою надання більш ефективної допомоги практичним працівникам.

Проте, варто підкреслити, що структура методики розслідування невеликої групи злочинів (видові та підвидові методики), необхідно будувати за однією схемою: 1) криміналістична характеристика злочину; 2) відкриття кримінального провадження; 3) початковий етап розслідування; 4) подальший етап розслідування; 5) особливості тактики окремих слідчих (розшукових) дій і негласних слідчих (розшукових) дій.

Не виникає сумнівів, що своїм основним і головним завданням методика розслідування злочинів, як розділ криміналістики, має забезпечити слідчого необхідним для його професійної діяльності навчально-методичним комплексом знань і навичок розкриття,

розслідування й запобігання окремим видам злочинів у різних слідчих ситуаціях, що виникають у процесі його діяльності. Водночас, як слушно зазначає В.В. Тіщенко, що теорія не встигає за запитами практики, а пропоновані методика не завжди задовольняють осіб, які ведуть розслідування [1, с. 90].

На наш погляд, методика розслідування кримінальних проступків не повинна розроблятися шляхом трансформування із вже існуючих методик розслідування злочинів невеликої тяжкості. Оскільки законодавцем пропонується: введення нового учасника кримінального провадження – дізнавача, який здійснює розслідування кримінальних проступків у спрощеному порядку; перелік можливих негласних слідчих (розшукових) дій під час дізнання; унормування джерел доказів (крім визначених у ст. 84 КПК України, пояснення осіб, результати медичного освідування, висновок спеціаліста тощо), а також ряд інших новел [2]. Тому, до розробки вищевказаної методики варто підходити як з урахуванням набутого досвіду у розслідуванні злочинів невеликої тяжкості, так і впроваджуваних особливостей процедури розслідування кримінальних проступків.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень : проект Закону України від 7 черв. 2018 р. № 7279-д. *Верховна Рада України*. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62859.

2. Тіщенко В. В. Щодо шляхів оптимізації розробки методик розслідування злочинів. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. Одеса : Юрид. літ, 2014. Т. 14. С. 90–96.